

Охридската архиепископия и съвременните балкански идентичности

Автор Борис Маринов

четвъртък, 19 ноември 2009 | Двери БГ
Отдавна брадясалият анекдот за територията на Луната като исконна „земя македонска“ напоследък придоби нова актуализация – църковна или, както би било още по-правилно да се изразим, еклисиологична, ще рече имаща отношение към Църквата. Стана ясно, че Македонската православна църква (държавно признатата) ще присвоява в официалното си название титула „Охридска архиепископия“. Така вече ще има „Македонска православна

църква – Охридска архиепископия“.

Добре де, ще кажат запознатите с темата, ама нали днес на Балканите вече съществува една такава? През 2005 г. старославната Охридска архиепископия беше възродена за нов живот по силата на специално решение на Св. Синод на Сръбската православна църква и в този смисъл може дори да претендира за канонично признание на ниво Вселенско православие, доколкото самата Сръбска православна църква има такава! Не наставка ли тук някакво объркване, бихме се запитали? И запитването ни би било съвсем основателно. Защото, не щеш ли, за още по-запознатите е ясно, че в миналото Охридската архиепископия не е била нито сръбска, нито македонска, а ни повече, ни по-малко *българска* – като такава и с това име (не с друго) тя е учредена през 1018 г. от ромейския император Василий II (976-1025) и като такава е съществувала през цялата си седем и половина столетна история – чак до 1767 г. Че край Вардар четат историята както си искат, отдавна не е новина за никого. Дотолкова сме свикнали да четем и слушаме теориите за автохтонното население на региона, който всички останали обитават едва ли не по стечение на обстоятелствата, че те вече не ни и правят впечатление. Вероятно заради това и тази последна новина от Скопие можеше да бъде подмината с усмивка на съчувствие. Балкански страсти – бихме казали! И несъмнено бихме имали право. Наследство от османския период? Или още по-лошо – от кваса на Византия? Та те Балканите са

църковно (в смисъл на църковно-административно) неустановена територия още от времето на император Константин I (306-337), та сега ли...

Работата е там, че докато през първата половина на IV век, както и по-късно – през цялото Средновековие, на Балканите е имало все пак някакъв ред, днес за такъв не може да става и дума. Днес всеки що-годе значим участник в църковно-политическия живот в региона предявява онези претенции, които му хрумнат. На север от Дунава претендират – освен за всичко останало – още и за наследството на древна Кападокия, в Белград възраждат за нов живот отдавна прекратили съществуването си църковни юрисдикции, край Вардар водят началото на църковната си самостоятелност от архиепископия Първа Юстиниана, учредена от едноименния император в първата половина на VI век и по естествен път стигат до заключението, че им принадлежи и Охридската архиепископия (защото не може едната да е твоя, пък другата – не!) и така нататък, и така нататък.

И отново звучи онова банално, като в анкета, излъчвана в национален ефир: „Къде сме ние“? Какво правим ние като църква на фона на общата действителност?

Справката показва, че тук нас ни няма. Като казвам „тук“, имам предвид – в общия контекст на манипулирането на историята и на преформулирането на иначе (поне на теория) общото за православните хора наследство. Ние не крадем чуждото и не манипулираме фактите от историята, с която, нека го кажем направо, нямаме особени проблеми и в общи линии я познаваме. Оказва се дори, че не предявяваме претенции и върху законно принадлежащото ни наследство – от една страна (може би), защото в сравнение с останалите го имаме в повече и, от друга, защото отдавна

ИСТОРИЯ

НА

Охридската архиепископия

(отъ основаването ѝ до завладѣването на Балканския полуостровъ отъ турцитѣ).

отъ
Иванъ Снѣгаровъ

ПЪРВИ ТОМЪ.

София
Кооперативна печатница „Гутенбергъ“
1924.

нямаме сериозни проблеми с „идентитетот“. Факт е, че Охридската архиепископия не е единствения църковен диоцез от миналото, с който поместната ни църква може да се идентифицира. Имаме си както Преславската архиепископия и патриаршия, така и Търновската архиепископия и патриаршия, че дори и Българската екзархия. Както се казва, не е като да нямаме. Имаме си, естествено (няма как да я нямаме), и *нашата* Охридска архиепископия, учредена като *българска* съвсем не от нас, нито по наша инициатива, а от един, завладял земите ни, император на ромеите, числящ се към династия, известна като „македонска“ (за нечий лош късмет обаче, наричана от по-съвестните сред историците „арменска“, тъй като не само че води началото си от арменец, но и повечето ѝ представители са били все такива по род). Така че, каквото и да се мисли за появата на Охридската архиепископия, този набеден „македонец“ няма как (уви) да е бил радетел за каузата на днешно Скопие. Защото и за децата е ясно, че той е бил само поредният мечтател за някогашната мощ на империята на ромеите – такава, каквато той я е разбирал, в контекста и традицията на една визия за света, просъществувала край Босфора в продължение на повече от хилядолетие. А че днес някой желае да го национализира, заедно с учредената от него Охридска българска архиепископия, е съвсем друга тема.

И да не вземе накрая да се окаже, че, погледнато на фона на общата картина на балканския църковен живот от първото десетилетие на XXI век, поведението на законния наследник на Охридската архиепископия е било всъщност най-адекватно? Така де! Нима великодушното не е исконна човешка добродетел, а смиренното – исконна християнска? С тях обаче нямат нищо общо нито доброволната абдикация от правата върху собствената историческа памет, нито примирението, камо ли пък безразличието...